

Wprowadzenie

Różnorodne przemiany współczesnego świata, wynikające z powszechnie obserwowanych procesów, wśród których należy wskazać integrację europejską, decentralizację, rozwój gospodarczy, globalizację oraz towarzyszący jej postęp technologiczny, nie pozostają bez znaczenia dla jakości egzystencji partycypującego w jego przestrzeni człowieka. Funkcjonując w rzeczywistości określanej mianem „migotania znaczeń”¹, „płynnego życia”² tudzież „globalnej wioski”³, zobowiązany jest on do radzenia sobie z ambiwalencją, destabilizacją oraz z szybkością przemijania. Dynamika tych kulturowo-cywilizacyjnych przeobrażeń przyczynia się do radykalnych zmian w niemalże wszystkich sferach życia podmiotu, także w obszarze edukacyjno-zawodowym. Niniejsze prawidłowości znajdują swoje odzwierciedlenie między innymi w konstruowanych przez jednostkę modelach kariery „bez granic”⁴, „spiralnej”⁵, „skoczka”⁶ oraz „kalejdoskopowej”⁷, w które wpisana jest niepewność oraz permanentna zmiana. Okoliczność ta stanowi uzasadnienie dla konieczności podejmowania namysłu nad kondycją systemu szkolnictwa przygotowującego do dokonywania wyborów dotyczących kariery.

W kontekście nakreślonego w ten sposób spectrum przekształceń globalnych bliższemu oglądowi warto poddać młodzież, którą uznaje się za istotny podmiot przemian społecznych, a zatem grupę oddziałującą na dynamikę

¹ Z. Melosik, T. Szkudlarek, *Kultura, tożsamość i edukacja. Migotanie znaczeń*, Kraków 2010.

² Z. Bauman, *Płynne życie*, Kraków 2007.

³ M. McLuhan, *Zrozumieć media: przedłużenie człowieka*, Warszawa 2004.

⁴ M.B. Arthur, *The boundaryless career: a new perspective for organizational inquiry*, „Journal of Organizational Behavior”, 1994, vol. 15, no. 4.

⁵ K. Brousseau, M. Driver, K. Eneroth, R. Larsson, *Career pandemonium: Realigning organizations and individuals*, [w:] „Academy of Management Executive”, 1996, vol. 10, no. 4, s. 52–66.

⁶ P. Bohdziewicz, *Kariery zawodowe w optyce młodej generacji pracowników*, [w:] B. Urbaniak, P. Bohdziewicz (red.), *Gospodarowanie kapitałem ludzkim. Wybrane problemy*, Łódź 2006, s. 158.

⁷ L.A. Maniero, S.E. Sullivan, *Kaleidoscope career: an alternative explanation for the „optout” resolution*, „Academy of Management Executive”, 2005, vol. 19, no. 1.

życia społecznego oraz przebieg procesów społecznych⁸. Młodzi ludzie są aktywnymi członkami społeczeństwa, przyczyniającymi się do zmiany zastanego porządku rzeczywistości. Właściwości te przypisuje się im ze względu na specyfikę okresu dorastania, związaną z ogromem przeobrażeń dokonujących się w sferach rozwoju emocjonalno-moralnego, biologicznego, społecznego oraz z charakterystycznym dla tego etapu „poczuciem otwartości życia”⁹, wyrażającym się w chęci eksperymentowania i doświadczania nowych wrażeń. Wzrost możliwości poznawczych adolescentów umożliwia im podejmowanie decyzji mających istotne znaczenie dla ich dalszej biografii, do których należy zaliczyć również te związane z wyborem ścieżki edukacyjno-zawodowej.

Przyglądanie się tym uczestnikom życia społecznego ma istotne znaczenie dla przewidywania zarówno nowych trendów, praktyk, potrzeb oraz zagrożeń cywilizacyjnych, jak i wyzwań stawianych przed naukami społecznymi. Zadanie przygotowania młodzieży do „startu” w dorosłość stawiane jest między innymi przed edukacją. Stanowi ona pomost pomiędzy młodzieńczymi pasjami, aspiracjami, konstruowaniem systemu wartości, światopoglądu oraz tożsamości przez adolescentów a przekazywaniem im określonych treści społeczno-kulturowych, zaznajomieniem się z wymogami rynku pracy oraz nieprzewidywalnością współczesnej rzeczywistości. Warto zatem rozpatrywać edukację przez pryzmat rozwoju krajowego oraz jednostkowego, ponieważ to właśnie za jej przyczyną kształtuje się kapitał młodego pokolenia, będący nadzieją przyszłości społeczeństwa.

Młodzież w okresie adolescencji przechodzi podwójną tranzycję: z okresu dorastania do dorosłości oraz z edukacji na rynek pracy. Główna oś rozważań niniejszej publikacji skoncentrowana jest właśnie na tych obszarach problemowych, a zatem na kwestii młodych ludzi znajdujących się na drodze do dorosłego życia, partycypujących w przestrzeni edukacyjnej oraz stojących przed zadaniem planowania własnej przyszłości zawodowej. W prezentowanym tomie nie brakuje również artykułów odnoszących się do analizy zagrożeń współczesności towarzyszących młodzieży w procesie „przechodzenia od młodzieńczej zależności do dorosłej niezależności”¹⁰.

Publikacja została podzielona na trzy części tematyczne. Narracja pierwszej z nich oscyluje wokół zagadnienia młodzieży funkcjonującej w środowisku szkolnym. Poruszane przez autorów wątki problemowe rozpatrywane są w kontekście przemian współczesnej rzeczywistości, której dynamika, niepewność oraz ambiwalencja stanowią nie tylko istotne czynniki deter-

⁸ M. Filipiak, *Młodzież – próba definicji*, [w:] M. Filipiak, E. Kwiatkowska (red.), *Psychologiczne i społeczne dylematy młodzieży XXI wieku*, Lublin 2009, s. 15.

⁹ L. Kołakowski, *Mini wykłady o maxi sprawach*, seria druga, Kraków 2000, s. 64.

¹⁰ A. Bańka, *Psychologiczne doradztwo karier*, Poznań 2007, s. 16.

minujące jakość egzystencji młodych ludzi, ale także pierwiastek spajający różnorodne przeżycia przedstawicieli tej grupy społecznej. Zamieszczone w tej części artykuły dotyczą doświadczeń adolescentów na różnych poziomach edukacji oraz przebywających w odmiennych instytucjach kształcenia. Część druga, zatytułowana „Młodzież na ścieżkach kariery”, związana jest z decyzjami zawodowymi młodzieży oraz procesem jej tranzycji z obszaru edukacji na rynek pracy. Zamieszczone w niej teksty zwracają uwagę na wyzwania stawiane przed naukami społecznymi w kontekście planowania rozwoju zawodowego przez młodych ludzi. Trzecia część książki z kolei obejmuje zagadnienia dotyczące problematyki młodzieży w obliczu zagrożeń współczesności, które nie pozostają bez znaczenia także dla sfery jej życia edukacyjno-zawodowego.

W publikacji prezentowane jest interdyscyplinarne spojrzenie na kwestię aspektów szkolnych, zawodowych, a także środowiskowych towarzyszących adolescentom w procesie konstruowania własnej przyszłości. W zamieszczonych artykułach zawarte są wyniki rozważań przedstawicieli środowiska naukowo-badawczego, którzy w obszarze swoich zainteresowań sytuują problematykę młodzieży partycypującej w kontekstach edukacyjno-zawodowych współczesnej rzeczywistości, niewolnej od różnorodnych zagrożeń towarzyszących okresowi dorastania. Liczna grupa tych osób zasila grono członków Zespołu Pedagogiki Młodzieży działającego przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk pod przewodnictwem jednej ze współauterek naukowych tomu – prof. zw. dr hab. Agnieszki Cybal-Michalskiej.

Obrazując złożoność kontekstu edukacyjno-zawodowej partycypacji młodzieży, oddajemy niniejszą książkę w ręce ciekawych poznawczo i otwartych na interdyscyplinarny dialog Czytelników. Żywimy nadzieję, iż pytanie o edukacyjno-zawodową przestrzeń funkcjonowania młodych ludzi pozostanie nadal aktualne oraz stanie się inspiracją zarówno dla badaczy młodzieży, osób towarzyszących tym uczestnikom życia społecznego w drodze ku dorosłości, jak i samych adolescentów, którzy stając przed wyzwaniem dookreślenia swojego miejsca w świecie, podejmą próbę zdefiniowania własnej sytuacji na „ścieżkach” kariery, konfrontując ją z zagrożeniami współczesności. Nakerślona problematyka implikuje bowiem potrzebę permanentnego namysłu nad aspektem zmiany społecznej oraz zmiany młodzieży, która kształtując swoją tożsamość, aktualizuje wiedzę o sobie i świecie, będąc aktywnym podmiotem tychże zmian dokonujących się nie tylko w sferze pracy, ale także w innych obszarach jej egzystencji.

Słowa serdecznych podziękowań składamy autorom i autorkom za przyjęcie zaproszenia do podjęcia refleksji nad kondycją młodych ludzi oraz zabranie głosu w sprawach dla nich ważnych, odnoszących się do ich funk-

cjonowania w sferze edukacyjno-zawodowej. Ich twórczy wkład przyczynił się do nadania określonej jakości prowadzonym narracjom, dowodzących istotności problematyki zawartej w tytule publikacji. Dziękujemy również prof. UwB dr. hab. Mirosławowi Sobeckiemu za podjęcie trudu recenzowania pracy. Dzięki trafnym wskazówkom i sugestiom profesora praca uzyskała obecny kształt. Swoją wdzięczność kierujemy także do Władz Dziekańskich Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu za sfinansowanie niniejszego tomu.

Agnieszka Cybal-Michalska
Bożena Kanclerz
Lucyna Myszka-Strychalska
Paulina Peret-Drążewska

Poznań, 2018 r.